

Az első magyar gastroenterológus: Müller Kálmán /1849-1926/

A Markusovszky Társaság 1924-ben szép kiadvánnyal tisztelgett „Az Orvosi Tudomány Magyar Mesterei” emléke előtt. Balassa Jánosról Jendrassik Jenő, Markusovszky Lajosról Korányi Frigyes, Semmelweis Ignácról ketten: Győry Tibor és Tauffer Vilmos, Korányi Frigyesről Müller Kálmán, id. Bókay Jánosról Hirschler Ignác, Fodor Józsefről Högyes Endre írt orvostörténeti érvényű kartársi méltatást.

Az emlékkönyv megjelenésekor Jendrassik, Korányi, Hirschler és Högyes már nem voltak az élők sorában.

A társaság nevében egy névtelen inspiráló csatolt a kötethez egy múltat tisztelő szerkesztői bevezetést. Az anonim szerző kilétét Korányi Sándor fedte fel az 1926. évi Orvosi Hetilap 46. számában közzétett nekrológiájában.

„Ha a kegyelet az orvosi tudomány magyar mestereinek első sorozatát meg fogja toldani egy másodikkal, akkor abban Müller Kálmán alakja előkelő helyet fog elfoglalni”- mert ő volt a névtelen bevezető írója. Tegyük hozzá, nem így történt. A következő összefoglaló éppen 45 évvel később jelent meg, de abban Müller Kálmán már nem kapott helyet. Noha rászolgált volna a szakmán belüli sokoldalúságával és az igazi nagy szervezők érdemével. Ezt igyekszünk szerényen pótolni, születésének 150. évfordulójának alkalmából. (az írás 10 éve született – a szerk!)

Pesten a Rákóczi út 12. szám alatti Megváltóhoz címzett gyógyszerész-tulajdonosa 1849-ben, a szabadságharc alatt, a magyarul törve beszélő Müller Bernát patikus volt. Ugyanebben a történelmi időben a ház második emelén egy fiatal honvédszázados lakott ifjú hitvesével és pár hónapos fiacskájával, sajnos nem sokáig. Március 8-án Müller gyógyszerészeknek is fiuk született, akit Kálmánnak kereszteltek, de neki már nem adatott meg apja lakótársát személyesen megismerni, sem annak Zoltán fiával házipajtásként játszani. Az a honvédtiszt ugyanis Petőfi Sándor volt.

A pesti diák Müller Kálmán a németül ismert szakíró gyógyszerész apában már a hazai patikaügy szerény és szívós szorgalmazóját is tisztelhetette. Amikor a szülők orvosságillatú otthonából az orvosi egyetemre szánta magát, apját az ugyanakkor megalakuló /1868/ Országos Közegészségügyi Tanács egyik első farmakológus tagjává választották. Müller Bernát több évtized alatti érdemeit a gyógyszerésztörténet számon tartja a fiával együtt, aki mindig sokat törődött a gyógyszerészekkel. / Például amikor a taksakészítő bizottság tagjait nem engedte felülről kijelölni. / Bécsben doktorálva orvos-sebészi és szülési oklevelet szerzett. majd a tehetséges apa segítségével a nyugat-európai orvostudomány két rivális fellegrárába, Berlinbe és Párizsba ment körülnézni tanulmányútra, hogy 1874-ben hazatérve, egy éven belül a „hasbetegségek kór- és gyógytanából” magántanárrá habilitálták.

Ettől számítva elég felsorolni fontos munkahelyeit, valóságos funkcióit és sorirányú igénybevételét. Így 1881-ben a Rókushoz tartozó barakk-kórház rapidíjasa, 1882-ben már az anyaintézet megbízott főorvosa. A rendkívüli tanári cím megszerzése után 1885-től a bölcsészeten és a műegyetemen adta elő az egészségtant. A magyar és német nyelven megjelent dolgozatainak számával csak a külföldi

tudományos társaságok tagsági felsorolása vetekedhet. Közleményeiből kitűnik, hogy szerzőjüket elsősorban az emésztőszervi betegségek érdekelték, személyében tehát az első hazai gastroenterológust tisztelhetjük. Az Orvosi Hetilap hetvenes-nyolcvanas évfolyamaiban tallóztatva a következő címek találhatók: „A heveny májzorvadás egy esete”, „A léprepedés casuistikájához „, „Adat a szövetségi májlob tanához”, „Ideges dyspepsia”, „Ideges bélbajokról”, „A gyomortágulás viszonyai”, vagyis elsők között figyelt fel a vegetatív diszfunkciókra. Ugyanezen témakörből a „Wiener med. Wochenschrift”, valamint a „Pester med. chir. Presse” is közölt német nyelvű változatokat.

A Rókus-kórház igazgatójává 1887-ben nevezték ki, és 1911-ig látta el e nagyon fontos teendőket. Adminisztratív teendői között is mindvégig megmaradt igazi klinikusnak. Direktori munkásságát kollégái-tisztelői egy igen szép éremmel örökítették meg. Előlapján szép szakállas feje jobbra néző profilban, fölül félkörívben Báró Müller Kálmán, majd jobbról balra folytatódóan: professzor, kórházigazgatónak, munkatársai Tarkója mögött Beck Ö. Fülöp jól ismert mesterjele. Hátlapján jobbról balra a sziklát görgető sziszifusz, fent az 1887-1911 közötti dátum.

Direktorsága mellett alelnöke volt a Közegészségügyi Tanácsnak, a Budapesti Gyakorló Orvosok Segítő Egyesületének, A Tisztiorvosi Vizsgák Országos Bizottságának. Elnöke az Országos Balneológiai Egyesület Orvosi Szakosztályának, nem szólva a sok megyebeli tiszteletbeli tisztségről. A Högyes-féle Millenniumi emlékkönyv szerint a The British Institute of Public Health, a madridi Sociedad Espanola de Higiene mellett még huszonegy jelentős külföldi orvosi egyesületnek volt a rendes, vagy tiszteletbeli tagja. Kortársai közül a legtöbbszörnek. A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűlésének XXI. kötetét Gerlóczy Gyulával és Dulácska Gézával együtt ő szerkesztette. Az 1882. évi nagygyűlésen A tuberkulózisról tartott előadást, az 1891. évi Orvosi Hetilapban a Koch-féle „Tuberkulózis alkalmazása körül szerzett eddigi tapasztalatokról” számolt be, nagy reményekkel. Ezt főleg a Korányi Frigyes érzett baráti tisztelete ihlette. Müller, Korányi és Markusovszky együtt szervezték a sünidőbeli orvostovábbképző tanfolyamokat. Ezek jelentőségét aligha szükséges hangsúlyozni.

Megtették az illetékesek 1983-ban a 100 éves a magyar orvostovábbképzés című kiadvány lapjain.

A Varga Lajos dr. által közölt Korányi Frigyes-levélből tudjuk / Orvosi Hetilap, 1960,101,353/, hogy a fővárosi kórházak korszerűsítésében az ügyek szakreferenseként mekkora szerepe volt Müller Kálmánnak. Továbbá: „hogy 1890-ik évben kieszközölte az ebvész ragályzott betegeknek a fővárosi kórházban való befogadását és így lehetővé tette a Pasteur Intézet felállítását.”

Ugyancsak érdeme volt a trachoma osztály létesítésében, végül nem utolsó sorban az 1894. évi Budapesten tartott Nemzetközi Demográfiai és Közegészségügyi Kongresszus megszervezése. Az Országos Közegészségügyi Tanács elnöke - Korányi Frigyes - a belügyminiszterhez szóló levelében javasolta Müller Kálmán alelnök miniszteri tanácsosi címmel történő felruházását.

Meg is kapta 1896-ban. Az irányításával kidolgozott kórházi és egészségügyi reformok jó része azonban megvalósíthatatlan maradt. A két Korányi és a két Schwartzer mellett szakmai munkájáért a kor legnagyobb társadalmi megbecsülésül bárói címet kapott. 1911-ben a tbc elleni küzdelem kormánybiztosa volt. A nyugdíjba vonuló rk. Tanár 1913-ban a Királyi Orvosegyesület Naggyűlésén Korányi Frigyesről mondott emlékbeszédet. Meghatottan idézte fel a hazai tbc-ellenes küzdelem új fejezetét nyitó élményt, midőn 1894-ben a budapesti kongresszuson Korányi bejelentette az első hazai szanatórium létesítésének feladatát.

A nagy orvosnemzedék nyugdíjas tagjaként melengette a hagyományokat az első világháború megrázkódtatásai után. Tartott a kor történelmi érzékének hiányától hazánkban, „ahol minden a szónoklatokra van alapítva.”

A Markusovszky Társaság gondozásában megjelent Korányi-fejezetet is ő írta. Nemcsak a nagy orvost, de atyai jó barátját is tisztelte benne.

Müller Kálmánt halálakor az Orvosi Hetilapban Korányi Sándor, a temetésénél Tauffer Vilmos

búcsúztatta a kivételesen tisztelteknek kijáró keresetlen egyszerű szavakkal. Végakarata szerint minden ceremónia nélkül helyezték apja mellé.

Az első hazai gastroenterológust, aki a legnagyobb magyar orvosnevelők közé tartozik.

Szállási Árpád dr.

*Forrás:
Kór-lap, 1999. október*